

Studies in Textiel 12

Het belang van vorm

TEXTIELCOMMISSIE

Hilversum
Verloren
2020

De redactie en het bestuur van de Textielcommissie danken de auteurs voor hun bijdragen en wensen u, de lezer, veel leesplezier en inspiratie toe.

Studies in Textiel wil een platform zijn voor iedereen die wil publiceren over textiel. Heeft u een artikel dat u wilt publiceren, of kent u iemand die dat wellicht graag zou willen, aarzel dan niet om contact op te nemen via het e-mailadres redactie@textielcommissie.nl

Inhoud

Veranderende kennis van het bekleden van het lichaam <i>Roy Verschuren</i>	8
De Meesteropleiding Coupeur Amsterdam. Het belang van vaardigheden voor kledingvormen <i>Roger Gerards</i>	23
The Shanghai Dandy: Men in the City <i>Christopher Breward</i>	33
Patroon en kledingstuk bij Martin Margiela. Een ingenieus spel van 2D en 3D <i>Kaat Debo</i>	45
Een merkwaardige collectie in XXSmall <i>Madelief Hohé</i>	52
Schatten uit het Palmhoutwrak: zeventiende-eeuws textiel nader onderzocht <i>René Lugtigheid</i>	66
De excellente Meesterproef van een haute-couturejapon. Een afstudeerproject aan de Meesteropleiding Coupeur <i>Mariëlle van Putten</i>	76
TextielMuseum als makershart van de stad <i>Ellen van den Berg</i>	95
<i>Extra Large</i> . Een tentoonstelling van wandkleden van Picasso en Le Corbusier tot Louise Bourgeois <i>Steve Cok</i>	99
Boekenrubriek <i>Jantiene van Elk</i>	107

Het belang van vorm

Veranderende kennis van het bekleden van het lichaam

Roy Verschuren

Inleiding

Het bekleden van het lichaam is van alle tijden: van omgeslagen dierenvellen tot uiterst ingewikkelde patroonconstructies. De kennis van het bekleden van het lichaam is in vroeger tijden voorbehouden geweest aan individuele personen. Uit bewaard gebleven publicaties blijkt dat deze kennis door vakmensen breder wordt gedeeld en daarmee wordt het bekleden van het lichaam een echt vakgebied.¹

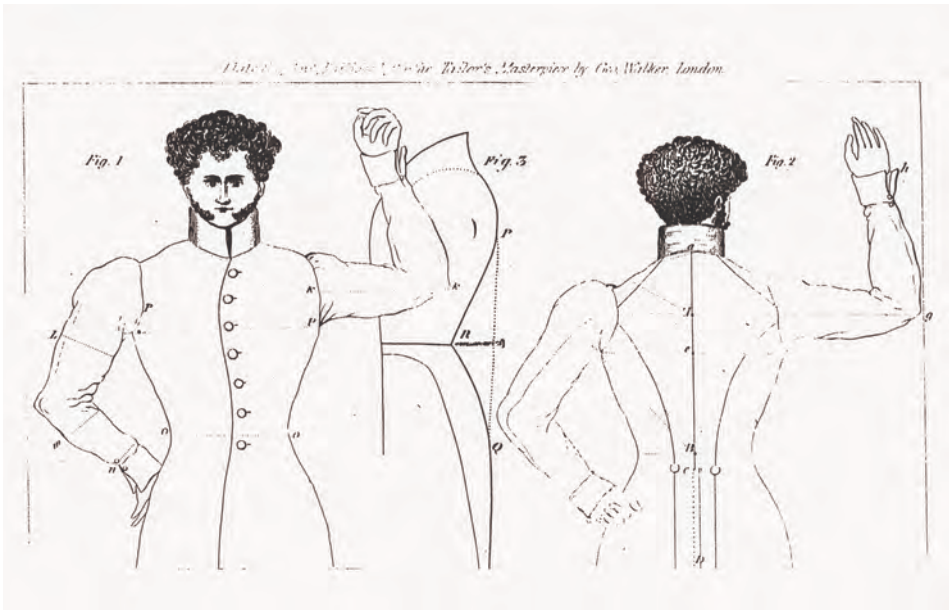
Het geheim van de kleermaker

De oudst bekende bewaard gebleven patronenboeken zijn uit de zestiende eeuw. Eén daarvan is *Libro de Geometrica, Práctica y Traça* van Juan de Alcega uit 1589 (afb. 1).² Strikt genomen betreft het hier geen patronenboek, maar een stofleggingenboek.³ De gebruikte patronen waren het kapitaal van de kleermaker en zijn kennis en kunde moesten zorg dragen voor een goede pasvorm. Kennis werd overgedragen van meester op gezel.⁴

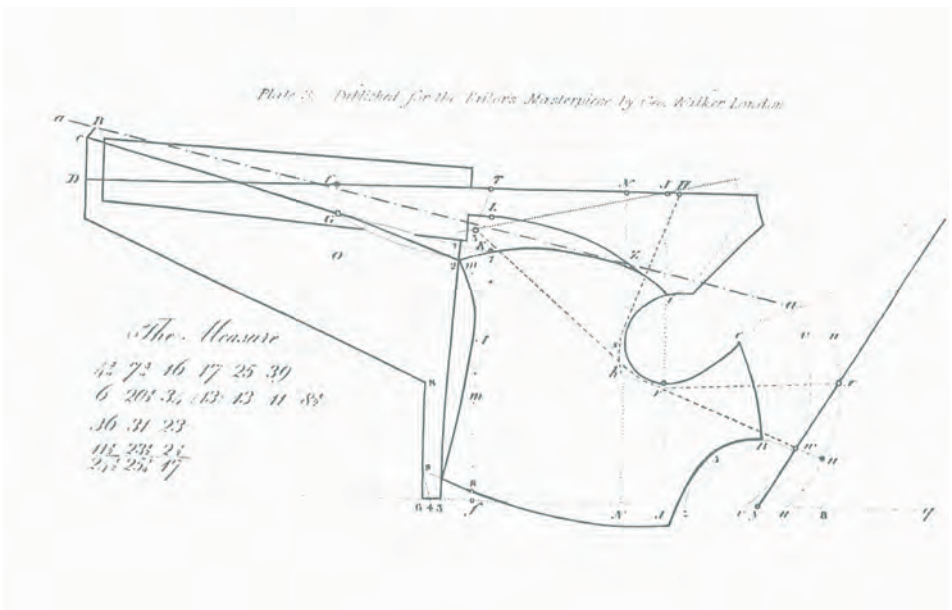
Op een afbeelding uit *L'Encyclopédie de Diderot et d'Alembert* uit de serie *Arts de l'habillement* uit 1771 zien we wederom twee stofleggingen, met daarnaast een aantal maataanduidingen. Deze maataanduidingen staan op stroken papier of perkament aangegeven, op basis van maten van degene voor wie het kledingstuk wordt gemaakt (afb. 2).⁵ Deze aanduidingen hebben dus geen vaste metrische waarde.⁶ Een metrische waarde krijgen ze pas als het meetlint algemeen gebruikt gaat worden rond 1820 (afb. 3).⁷

Patroonsystemen

Met de komst van het meetlint kunnen vaste maten op het lichaam genomen worden en daarmee is de weg open naar het ontwikkelen van (wiskundige) systemen (afb. 4).⁸ De te ne-

4 Voorbeeld van te nemen maten uit George Walker, *The Tailor's Masterpiece* (London 1838).

5 Patroonopstelling van *the coat* uit George Walker, *The Tailor's Masterpiece* (London 1838).

men maten variëren per systeem, maar altijd is er een relatie tussen de genomen maten en de maten binnen de patroonopstelling. Afbeelding 5 toont het patroon van *the coat*, waarbij de stippellijnen binnen het patroon de lijnen weergeven die ook op het lichaam zijn gemeten.⁹

Toch is het in onze huidige tijd niet altijd meer te herleiden hoe een systeem destijds is opgezet. Norah Waugh zegt hierover: ‘The early one’s are very simple and “so brief, and mysterious that it is impossible for any person (if his intellect be ever so good) to gain little information from them.”’¹⁰ De samensteller gaat vaak uit van al aanwezige kennis bij de lezer en slaat in de beschrijving van de werkwijze stappen over die voor hem vanzelfsprekend zijn. Beschrijvingen zijn vaak uiterst summier. De goede verstaander moet de informatie vooral uit de tekeningen halen.

In de loop van de negentiende eeuw komt er een hausse aan patroonsystemen. Een mooi overzicht hiervan is te vinden in *The History of the Art of Cutting in England*.¹¹ Uiteraard niet volledig, want ook op het vasteland ontstaan tal van systemen. Systemen met wisselende waarde: sommige worden nog steeds hoog geacht, andere zijn inmiddels al lang vergeten.

Een wetenschappelijke benadering

De van oorsprong Duitse wiskundige dr. Henry Wampen heeft vanuit zijn fascinatie voor Griekse beeldhouwwerken, met medewerking van zijn kleermaker in Londen, studies gedaan naar het menselijk lichaam. De volgende publicaties van zijn hand verschenen:

- 1834 *The Mathematical Art of Cutting Garments According to the Various Forms of Men’s Bodies*, Dr Henry Wampen, Hamburg.
- 1837 *Mathematical Proportions and Construction of Models for Gentlemen’s Dress*, H. Wampen, London.
- 1850 *Anatomy Preparatory to Anthropometry*, Henry Wampen, London.
- 1863 *Mathematical Instruction in Constructing Models for Gentlemen’s Dress*, Heinrich Friedrich Wampen, London.

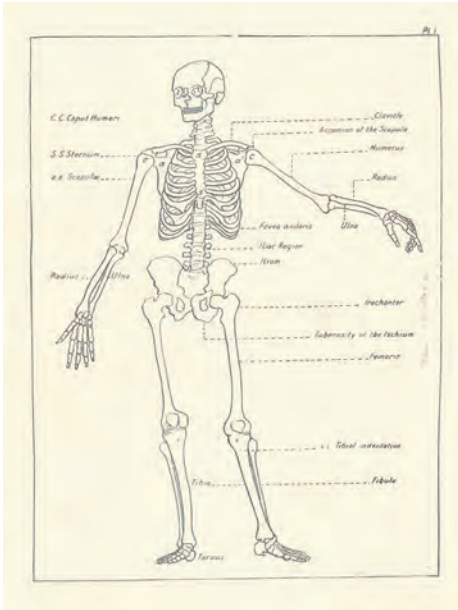
Zijn theorie bestaat uit drie onderdelen:

Anatomie

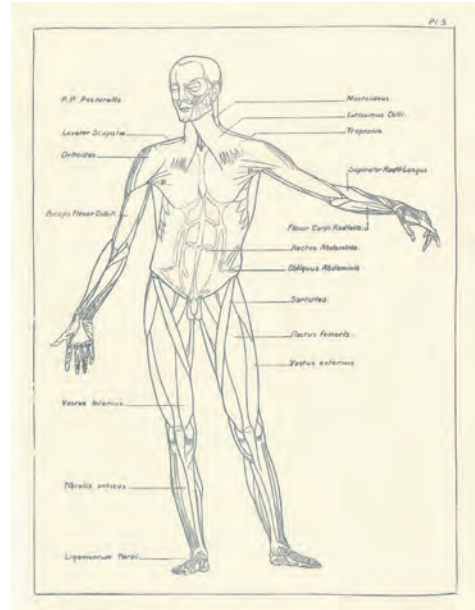
Dit onderdeel gaat over de beenderen en spieren van het menselijk lichaam (afb. 6 en 7).¹² Beenderen en spieren bepalen de beweging van het lichaam en lichaamsdelen en daarmee ook de functionaliteit van het lichaam en hoe het omkleed wordt.

Antropometrie

Dit onderdeel gaat over het bepalen van afmetingen van het menselijk lichaam. Zo kunnen we een menselijk lichaam in geometrische waarden opdelen (afb. 8 en 9).¹³ Maar niet elk lichaam is hetzelfde gebouwd en dus verschillen die waarden bij bijvoorbeeld verschillende lengtes.

6 Beenderen van het menselijk lichaam uit Henry Wampen, *Anatomy Preparatory to Anthropometry* (London 1850).

7 Spieren van het menselijk lichaam uit Henry Wampen, *Anatomy Preparatory to Anthropometry* (London 1850).

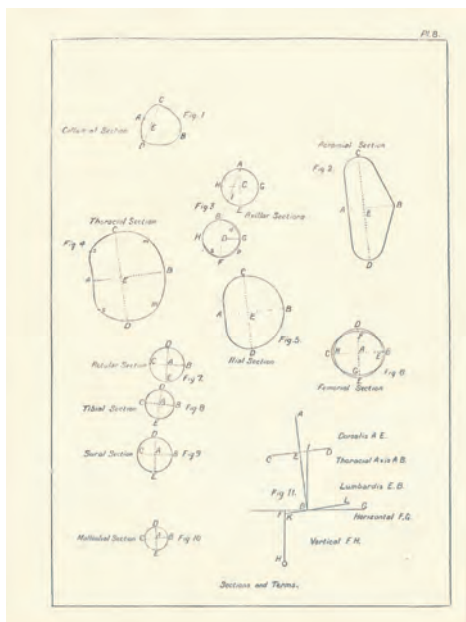
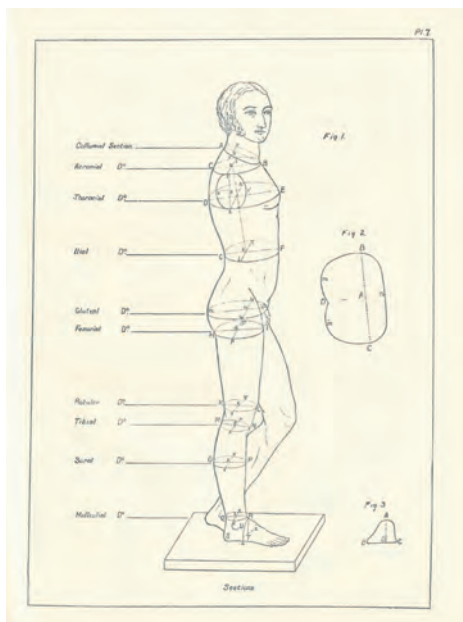
Modelconstructie

Dit onderdeel gaat over het omkleden van het menselijk lichaam. Als lichamen een bepaalde functionaliteit en verschillende verhoudingen hebben, dan heeft dat ook invloed op de functionaliteit en (pas)vorm van kleding. Dat wordt hier geïllustreerd aan de hand van een broekspijp op drie verschillende beenvormen (afb. 10, 11 en 12).¹⁴

Pomp in de kleermakerij

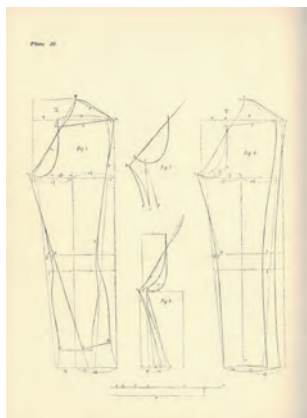
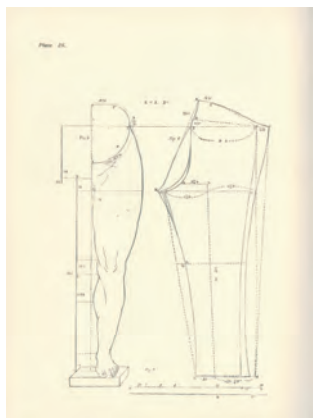
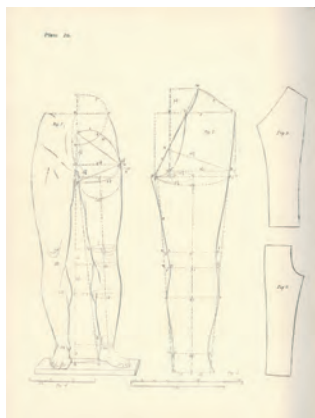
De studies van Wampen zijn zeer waardevol, maar voor de doorsnee kleermaker te ingewikkeld. Al snel verschijnen publicaties die een praktischer toepassing van zijn theorieën beogen. Alle patronenboeken gaan aandacht besteden aan 'pomp': pasfouten en oplossingen daarvoor.¹⁵ In zijn algemeenheid worden de volgende lichaamshoudingen gehanteerd:

- Normale houding
- Achterovergaande houding
- Voorovergebogen houding
- Normale schouders
- Hoge schouders
- Lage schouders

8 Het menselijk lichaam geometrisch weergegeven uit Henry Wampen, *Anatomy Preparatory to Anthropometry* (London 1850).

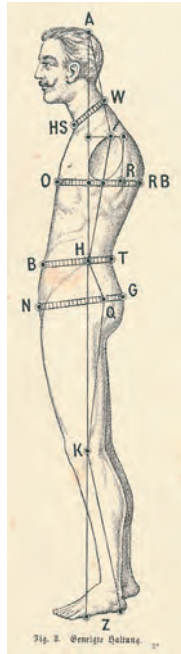
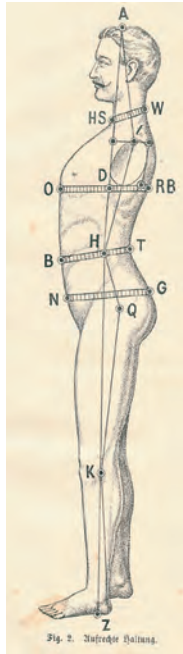
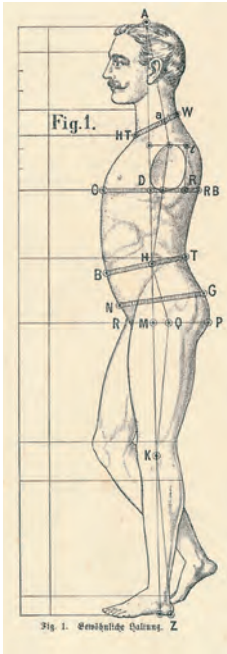
9 Doorsneden van het menselijk lichaam uit Henry Wampen, *Anatomy Preparatory to Anthropometry* (London 1850).

10 De broek rond een normaal geproportioneerd been uit Henry Wampen PhD, *Trouser Cutting* (London z.j.).

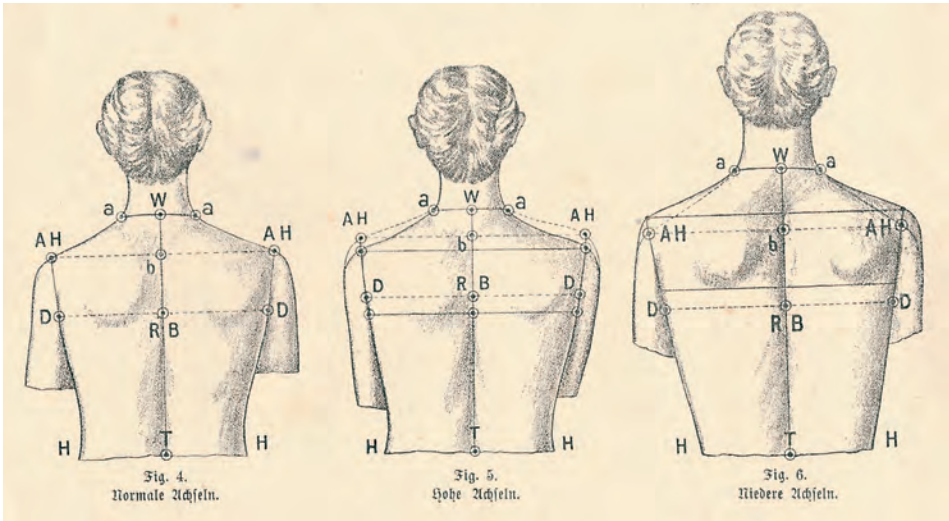
11 De broek bij een man met sterk ontwikkelde bovenbenen uit Henry Wampen PhD, *Trouser Cutting* (London z.j.).

12 De broek bij een man met X-benen uit Henry Wampen PhD, *Trouser Cutting* (London z.j.).

13a Houding normaal uit Michael Müller, *Illustriertes Handbuch der neuesten praktischen und wissenschaftlichen Zuschneidekunst für Herren-Kleidermacher* (München 1904).

13b en 13c Houding achterovergaand en voorovergebogen uit Michael Müller, *Illustriertes Handbuch der neuesten praktischen und wissenschaftlichen Zuschneidekunst für Herren-Kleidermacher* (München 1904).

14 Schouders: normaal, hoog en laag uit Michael Müller, *Illustriertes Handbuch der neuesten praktischen und wissenschaftlichen Zuschneidekunst für Herren-Kleidermacher* (München 1904).